

TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK K PŘEDMĚTU HOSPODÁŘSKÉ DĚJINY (5HD200)

Slovník vznikl v rámci projektu IRS Inovace didaktických pomůcek k předmětu Hospodářské dějiny 5HD200 č.14/2015, jehož řešitelský tým tvoří členové Katedry hospodářských dějin NF VŠE v Praze.

Je třeba upozornit, že pojmy nejsou vysvětlené vyčerpávajícím způsobem. Jejich výběr a definice odpovídají obsahu a pojetí přednášek úvodního kurzu z hospodářských dějin 5HD200 Hospodářské dějiny. Terminologický slovník je určen především pro studijní a výukové účely výše uvedeného předmětu, nikoli jako univerzální výkladový slovník. Neprošel jazykovou ani redakční úpravou.

ČÁST Ing. Kláry Fabiankové, Ph.D.

2. PŘEDNÁŠKA

Colbertismus

– francouzská forma merkantilistické doktríny pojmenovaná po ministru financí Jean-Baptistu Colbertovi (1619-1683); uplatňovaná za Ludvíka XIV.; Colbert prosazoval zakládání královských manufaktur, podporoval dopravní infrastrukturu, obchod a koloniální expanzi (s následným hospodářským využitím); na dovoz uplatňoval vysoká cla, čímž omezoval import zahraničního zboží (hotové produkce), a podporoval export domácích výrobků s výjimkou zemědělských výstupů; státní rozpočet byl vyčerpán dlouhotrvajícími válečnými konflikty a výdaji rozmařilý život královského dvora; Colbert se nažil zvyšovat státní příjmy především aktivní obchodní bilancí a zvyšováním daní pro rolnické obyvatelstvo.

Fridrich II. Veliký

–(1740–1786); pruský absolutistický panovník z rodu Hohenzollernů a vojevůdce; úspěšný reformátor prosazující kameralistické myšlenky; podporoval zakládání manufaktur (soukenictví, plátenictví, zbrojní výroba), stavbu dopravní infrastruktury, zahraniční obchod, vědu a umění; akceptoval náboženské svobody a položil základy všeobecnému pruskému právu; podle francouzského vzoru vybudoval rokokové sídlo Sanssouci v Postupimi, kde pobývala i řada umělců a vzdělavců; za jeho vlády se pruské území zdvojnásobilo (např. o Slezsko) a stalo se nejsilnějším státem v severoněmecké říši.

Fysiokratismus

– směr ekonomického myšlení, který se negativně vymezoval vůči merkantilismu; založen na ideologii liberalismu (laissez-faire = minimální zásahy státu); jediným produktivním sektorem je zemědělství; kritizuje nečinné rentiéry (vlastníky půdy = šlechta, církve); jedinou daní měla být daň z renty vlastníků půdy (koncept jedné daně); snažil se o vytvoření zón volného obchodu, kritizoval absentismus, prosadil se hlavně ve Francii v 2. polovině 18. století; zástupci: Francois Quesnay, A. J. Turgot.

Junkeři

–původní označení mladých německých šlechticů (jung Herr); od poloviny 19. století užíváno pro velkostatkáře v Prusku a Meklenbursku; podnikali v zemědělství; sdružovali se ve svazu zemědělců; zaujímali významné funkce ve vládě, armádě nebo veřejné správě.

John Law

– (1671–1729); skotský ekonom a generální kontrolor financí působící ve Francii; byl přesvědčen, že zvýšení oběhu papírových peněz a odpovídající organizace úvěrů přinese prosperitu; přesvědčil regenta Filipa II. Orleánského o výhodách papírových peněz krytých stříbrem a dostal povolení je tisknout; založil vlastní cedulovou banku a Mississippskou společnost (později sloučena v Indickou společnost) s právem razit měnu a spravovat příjmy státu; vydával „poukázky na stříbro“ – papírové peníze, bankovky; víra v brzké zisky vyvolala vlnu spekulací s akciemi společnosti; bankovky nebyly kryty avizovaným množstvím stříbra a způsobily inflaci a krach v roce 1720 krach systému; francouzské vládě významně snížil státní dluh, neboť byl zaplacen inflačními penězi, ale také zruinoval mnoho obyvatel.

Kameralismus

– doktrína vycházející z merkantilismu, která se prosadila v německy mluvících oblastech (např. v Prusku) v 18. století; založena na ideje silného (absolutistického) státu a prosazování aktivní obchodní bilance jako prostředku zvyšování zaměstnanosti, daňových příjmů pro expanzivní územní politiku a populačního růstu (důvody vojenské i fiskální); na rozdíl od merkantilismu podpora zemědělské výroby za účelem dosažení soběstačného hospodářství; kamerální vědy zahrnovaly nejen hospodářskou politiku, ale obecně i nauku o správě státu; zástupci: Johan von Justi, Hans Joachim Becher.

Královská manufaktura

– centralizovaný typ manufaktury založené a dotované státem (panovníkem); specializuje se na výrobu luxusního zboží pro královský dvůr, ale i na export, výroba probíhá na základě udělené monopolní státní koncese a snahou o dodržování předem stanovené kvality výroby; typicky zakládány ve Francii nebo Prusku.